

Migratie in beeld.

Het Sopemi rapport 2001

Nouria Ouali (2001), *Immigration en Belgique. Effectifs, mouvement et marché de travail. Rapport au SOPEMI, Système d'observation permanente des migrations OCDE 2001*, Ministère fédéral de l'Emploi et du Travail/Centre de sociologie du Travail et de l'Emploi et de la Formation, ULB

Het thema Internationale Migratie is één van de thema's die in de schoot van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) behandeld worden. Hierover publiceert de organisatie jaarlijks een rapport. Dit rapport bevat een analyse van de recente migratietrends en -politiek in de OESO-landen, maar ook in een selectie andere landen. De migratiebewegingen en ook de impact van de migratie op de demografische evolutie en op de arbeidsmarkt worden erin beschreven. Daarnaast gaat er een bijzondere aandacht naar de genomen beleidsmaatregelen. Het rapport steunt in belangrijke mate op de informatie die verkregen wordt van nationale rapporteurs. De gegevensverzameling gebeurt via SOPEMI.¹ Voor wat België betreft, heeft het Centre de Sociologie du travail, de l'Emploi et de la formation van de Franstalige Vrije Universiteit van Brussel (ULB) de rol van rapporteur op zich genomen en een verslag geschreven over de situatie in België. De krachtlijnen van dit verslag worden in dit artikel besproken.

De evolutie van de bevolking

Het Belgische rapport geeft net zoals de OESO een cijfermatig overzicht van de tendensen en een evolutie van het beleid. In een kort eerste deel schetst het rapport de economische context binnen dewelke de internationale migraties kunnen geplaatst worden.

In een tweede, demografisch hoofdstuk worden een aantal karakteristieken van de vreemdelingen naast deze van de Belgische bevolking gezet en worden de migratiebewegingen naar België beschreven. Eind 2000 telde België 861 685 vreemdelingen op een bevolking van 10 263 414 inwoners (8,4%). Deze vreemdelingen zijn in belangrijke mate EU-burgers. Belangrijke niet-Europese migrantengemeenschappen, zoals de Marokkanen en de Turken, vertegenwoordigen met respectievelijk 106 822 en 56 172 personen samen niet eens 20% van de migrantenpopulatie.

De factor die het zwaarst heeft doorgewogen bij de bevolkingsgroei van de laatste 10 jaar, is de migratie van vreemdelingen. Het migratiesaldo van de vreemdelingen

vertegenwoordigt in het laatste decennium van de vorige eeuw meer dan 50% van de aangroei van de bevolking. De jaren negentig worden gekenmerkt door een uitgesproken positief migratiesaldo. Gemiddeld trekken er bijna 6 000 Belgen weg en komen er iets meer dan 20 000 vreemdelingen bij. De migratiebewegingen van de vreemdelingen betreffen in belangrijke mate personen uit de EU. Zij komen en gaan in vrij grote getallen. Wat het

migratiesaldo betreft (immigratie min emigratie) blijken ook de Marokkanen en de Turken belangrijke groepen.²

De jaarlijkse evolutie van de effectieve bevolking van België hangt af van de natuurlijke aangroei, de migratie en de naturalisaties. Daarom zoemt het rapport hier ook even in op de wetswijzigingen, waaronder deze van 2000 die een naturalisatie vergemakkelijkt. De impact ervan laat niet op zich wachten. Met 67 000 naturalisaties in 2000 wordt er een record gevestigd. Tussen 1995 en 2000 hebben ruim 200 000 personen de Belgische nationaliteit verworven, voornamelijk Marokkanen (36%) en Turken (24%)

Asielzoekers

De asielzoekers komen ruim aan bod in een afzonderlijk derde deel. Hierbij wordt zowel op de evolutie van de cijfers gefocust als op de erkenningsprocedure. Het aantal asielzoekers fluctueert en bereikt met 26 408 een eerste keer een piek in 1993. De jaren daarna daalt het aantal aanvragen terug om absoluut te pieken in 2000. Dat jaar werden er 42 691 aanvragen ingediend. Het percentage van de aanvragen dat in beschouwing genomen wordt voor een grondigere analyse (dit gebeurt in de zogenaamde ontvankelijkheidsfase) fluctueert eveneens en is afgenomen van 48% in 1988 tot 8% in 2000. In de volgende fase (de gegrondheidsfase) vallen nogmaals mensen uit. Voor 2000 kreeg uiteindelijk ongeveer één op vier (25,6%) van de aanvragers in deze fase het statuut van vluchteling. Tussen 1 februari 1988 en 31 december 2000 werden er welgeteld 12 441 personen als vluchteling erkend.

De regularisatiecampagne

2000 is eveneens het jaar waarop de overheid een regularisatiecampagne doorvoerde. Ook deze wordt in het rapport behandeld in een vierde deel. Hier wordt aandacht besteed aan de procedure van de eenmalige regularisatiecampagne en aan de resultaten. Op 1 maart 2000 deelde het Ministerie van Binnenlandse zaken mee dat er in het totaal 32 662 dossiers ingediend werden, die betrekking hadden op 50 600 personen. Uiteindelijk waren er op 1 mei

van dit jaar 24 403 dossiers geregulariseerd. 34 533 dossiers waren afgesloten op die datum. De 2 521 resterende moeten hun definitief besluit nog krijgen. De reden waarom het totaal aantal behandelde dossiers groter is dan het officiële cijfer dat in het rapport wordt weergegeven, is te vinden in het feit dat ook 'oude' regularisatiedossiers mee onder de regularisatiewet van 22 december 1999 werden behandeld.

Werk en werkloosheid

In een vijfde deel wordt een schatting gedaan van de evolutie van de actieve bevolking, zowel van Belgen als van vreemdelingen. In dit deel wordt eerst ingezoomd op de instroom in de arbeidsmarkt. Daarvoor hebben vreemdelingen van buiten de EU een arbeidskaart nodig. In 2000 werden er 7 467 eerste arbeidskaarten uitgereikt. De toegang tot de arbeidsmarkt is beperkt tot een aantal welbepaalde categorieën, zoals de hooggekwalificeerde vreemdelingen. Net zoals in de rest van Europa is dit cijfer ook in België gevoelig gestegen. 5 359 hooggeschoolde immigranten kregen op deze wijze een arbeidskaart. Het betreft hier voornamelijk Amerikanen, Japanners, Indiërs en Canadezen. Een andere groep die eveneens de arbeidsmarkt heeft betreden in 2000, wordt gevormd door de personen wiens regularisatiedossier hangende is. Zij hebben uitzonderlijk toegang gekregen tot de arbeidsmarkt. In hoeverre deze maatregel gevolgen geressorteed heeft, kan het rapport niet melden omdat de benodigde gegevens ontbreken. Vreemdelingen van buiten de EU die als zelfstandige een beroepsactiviteit wensen uit te oefenen, moeten een beroepskaart hebben. In het rapport zijn geen gegevens te vinden over deze nieuwe instroom. Op basis van de gegevens van het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekering van Zelfstandigen (RSVZ) is het wel mogelijk het totaal aantal nieuwe kaarten weer te geven. Het aantal uitgereikte kaarten evolueert van 8 588 in 1995 naar 5 418 in 1999. Het zijn vooral inwoners uit buurlanden (Nederland, Frankrijk, Duitsland) en uit de vroegere immigratielanden (Italië, Marokko, Turkije) die een nieuwe beroepskaart aanvragen.

In een volgend onderdeel tracht het rapport de actieve bevolking van buitenlandse oorsprong in te schatten. Anders dan in de andere onderdelen wor-

den hier niet zomaar statistieken van overheidsinstellingen beschreven. De beschikbare gegevens zijn niet steeds vergelijkbaar en onvoldoende om een totaalbeeld te geven. Daarom worden in dit onderdeel een aantal tijdreeksen gecreëerd uitgaande van duidelijk geformuleerde hypothesen. Op basis daarvan wordt geconcludeerd dat op 30 juni 1999 de actieve bevolking kan geschat worden op bijna 4 230 000 personen. De actieve bevolking van vreemde oorsprong bedraagt ruim 385 000 personen of bijna 9% van de totale actieve bevolking. Er zijn enkele verschillen vast te stellen tussen de Belgen en de niet-Belgen. Zo is de daling van de werkloosheid van de Belgen bijna eens zo groot als de daling van de werkloosheid van de vreemdelingen. Ook de activiteitsgraad is verschillend. Deze bedraagt 50,9% voor de Belgen en 43,9% voor de vreemdelingen. Vooral de activiteitsgraad onder de vrouwen van buitenlandse oorsprong is in vergelijking laag. Toch kan vastgesteld worden dat zowel bij de mannen als bij de vrouwen de activiteitsgraden van Belgen en niet-Belgen langzaam naar elkaar toegroeien. Wat de samenstelling van de actieve bevolking van buitenlandse oorsprong betreft, vermeldt het rapport dat deze voor 68,4% bestaat uit EU-burgers. De drie belangrijkste nationaliteiten die op de Belgische arbeidsmarkt actief zijn, zijn achtereenvolgens de Italianen (27%), de Fransen (15%) en de Marokkanen (12%). De aantallen Belgen en niet-Belgen in de verschillende categorieën zijn samengevat in onderstaande tabel.

Het migratiebeleid

In een zesde en afsluitende deel worden de belangrijkste ontwikkelingen met betrekking tot het

migratiebeleid op een rijtje gezet. Zowel de wijzigingen in het asielbeleid als in het integratiebeleid worden daarbij aangestipt. In het deel dat betrekking heeft op de asielprocedure wordt de aanpassing ervan, met als belangrijk element de overgang van financiële hulp naar materiële ondersteuning beschreven, evenals enkele nieuwe initiatieven zoals het *observatorium*, dat zal werken onder de vleugels van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding en het *bureau voor vrijwillige terugkeer*. In het luik omtrent het integratiebeleid worden de verschillende acties in de strijd tegen discriminatie en racisme op een rijtje gezet, evenals de wetswijziging met betrekking tot het verwerven van de Belgische nationaliteit.

Het rapport sluit af met een ruime een statistische bijlage met recente, beschikbare data met betrekking tot de immigratiebewegingen en de bevolking van vreemde oorsprong en enkele officiële documenten met betrekking tot de reglementering.

Besluit

In dit rapport is een overzicht te vinden van de migratietendensen en van het beleid met betrekking tot migratie. Na een korte inleiding over de ruimere economische context, begint het rapport met een overzicht van de demografische evolutie. De karakteristieken van Belgen en vreemdelingen komen aan bod evenals de migratiebewegingen en de naturalisaties. De evoluties van de instroom via de asielprocedure wordt in een afzonderlijk derde deel beschreven. Het jaar 2000 is het jaar van de regularisatiecampagne. De procedures en de resultaten van deze eenmalige campagne worden in een

Tabel 1.

Samenvattende tabel actieve bevolking op 30 juni 1999.

	Belgen	Niet-Belgen	Totaal
Loondienst	2 766 667	247 556	3 014 223
Zelfstandige en helpers	638 594	49 622	688 216
Werkloos	387 199	87 903	475 102
Grensarbeid	52 421		52 421
Actieve bevolking	3 844 881	385 081	4 229 962

vierde hoofdstuk behandeld. In een volgend deel wordt een schatting gedaan van de evolutie van de actieve bevolking, zowel van Belgen als van vreemdelingen. In het afsluitende zesde hoofdstuk worden de belangrijkste ontwikkelingen met betrekking tot het migratiebeleid overlopen. De wijzigingen die betrekking hebben op het asielbeleid en op het integratiebeleid worden daarbij aangestipt, evenals de wijzigingen in de naturalisatiewetgeving.

*Johan Wets
HIVA
K.U.Leuven*

Noten

1. Dit is het système d'observatoire permanente des migrations.
2. Sinds de wetwijziging van 1994 worden de asielzoekers niet bij de migratiebewegingen geteld. Tussen 1994 en 2000 werden er 146 000 asielaanvragen geregistreerd, die niet in deze statistieken weerspiegeld worden.